

Tomasz Scholl
przy współpracy Krzysztofa Misiewicza

TANAIS 1996 - WYKOPALISKA NEKROPOLI ZACHODNIEJ - PIERWSZY SEZON BADAŃ

Na podstawie umowy o współpracy zawartej pomiędzy Instytutem Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego a Muzeum w Tanais i Państwowym Uniwersytetem w Rostowie (Rosja), w dniach od 2.10. do 24.10.1996 r. przeprowadzono pierwszy sezon prac w Tanais. Celem naszych badań jest uchwycenie od strony zachodniej granicy pomiędzy miastem a nekropolią a także znalezienie zachodniej granicy nekropoli ziemnej. Realizację tego celu utrudniają zmiany w terenie spowodowane intensywnym osadnictwem od końca XIX w. oraz budową linii kolejowej Rostów – Taganrog.

Sezon 1996 r. miał charakter rozpoznawczy, wyjaśniający: warunki terenowe, stratygrafię i ewentualne trudności, które możemy napotkać w przyszłości. Realizacja naszych zamierzeń nie byłaby możliwa bez współpracy kolegów rosyjskich: profesor Tatjana Arseniewej z Instytutu Archeologii Rosyjskiej Akademii Nauk z Moskwy, kierownika Niżnie - Donskiej Ekspedycji i jednocześnie właściciela koncesji wykopaliskowej, mgr Swietłany Naumienko z Uniwersytetu w Rostowie, mgr Iriny Tołoczko odpowiedzialnej w Muzeum w Tanais za zbiory z nekropoli. Wielką pomocą była dla nas także życzliwość kierownictwa Muzeum w osobach jego dyrektora Walerego Czesnoka i zastępcy Pawła Fljugranta.

Z naszej strony, oprócz autorów sprawozdania (dr Krzysztof Misiewicz jest pracownikiem Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk z Warszawy) udział wzięli studenci Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego: Małgorzata Barcz, Piotr Jaworski, Małgorzata Kądziaława, Agnieszka Korus, Karolina Paczyńska i Aleksandra Piechura.

Podział pracy w terenie był następujący: dr Misiewicz odpowiadał za plany i obsługiwał wykrywacz metali, mgr Naumienko określała ceramikę, mgr Tołoczko pomagała nam stale w terenie i przygotowywała karty inwentarzowe zabytków wydzielonych. Rysunki terenu a także rysunki zabytków wykonywali wszyscy uczestnicy. Pozyskaliśmy także do współpracy pana Eugeniusza Koziumienko, który określał nam próbki węgla i drewna oraz pana Siergieja Biezugłowa, który wstępnie czyścił i zabezpieczał przedmioty metalowe. Kości uzyskane w trakcie prac, po zadokumentowaniu, pozostawiono na przyszły sezon do szczegółowej analizy.

Nasz wykop, któremu nadano numer XVII/2, założono w odległości 2 m na południe od starszego, rosyjskiego wykopu nr XVII. Korzystając z doświadczeń kolegów rosyjskich, przy pomocy buldożera zdjęliśmy warstwę nadkładu o miąższości do 1 m na obszarze o szerokości 4 m i długości 12 m. Wydaje się jednak, że przyszłe wykopaliska powinno się prowadzić bez użycia buldożera, ponieważ traci

się w ten sposób bezpowrotnie szereg informacji, a nie są to prace ratownicze, uzasadniające użycie ciężkiego sprzętu mechanicznego. W trakcie odłaniania kolejnych pochówków pojawiła się potrzeba rozszerzenia wykopu, w wyniku czego wykop osiągnął długość do 15 m i szerokość do 5 m. Powiększenie wykopu było możliwe w pełni jedynie na południe i na wschód. Od strony zachodniej przeszkodą w rozszerzeniu wykopu była droga polna, będąca jedną z głównych dróg dojazdowych do wsi, zaś od północy częściowo ograniczała nas ściana wzniesionego tutaj budynku, co uniemożliwiło przebadanie niektórych obiektów.

Na terenie przebadanym odkryliśmy 15 grobów i 15 jam. Część z nich nie została zbadana; albo uchodzą w profil północny (grób nr 11, jamy nr 5 i 6), albo w profil zachodni (jamy nr 1 i 2) co z przyczyn wyżej opisanych uniemożliwiło ich eksplorację w tym sezonie. W następnej kampanii mamy nadzieję dośledzić obiekty z profilu zachodniego. Także na następną kampanię pozostawiono uchodzące w profil wschodni jamy nr 6 i 14, i uchodzące w profil południowy jamy nr 8, 11 i 12.

Groby, w większości ograbione (niekiedy nawet po kilka razy), można datować na okres pomiędzy I w. n.e. a III w. n.e., z wyjątkiem grobu nr 13 (prawdopodobnie pochodzącego z V w. n.e.) i grobu nr 9 (nowożytnego). Są to w zdecydowanej większości proste groby ziemne założone na planie prostokąta (czasami o bardziej skomplikowanej konstrukcji) z wyjątkiem grobu nr 14 (niszowy) i grobu nr 15, którego dolna część została wyciosana w skale.

Jamy są różnego typu: tzw. "cenotafy", rabunkowe, śmietnikowe, które być może, służyły pierwotnie celom gospodarczym.

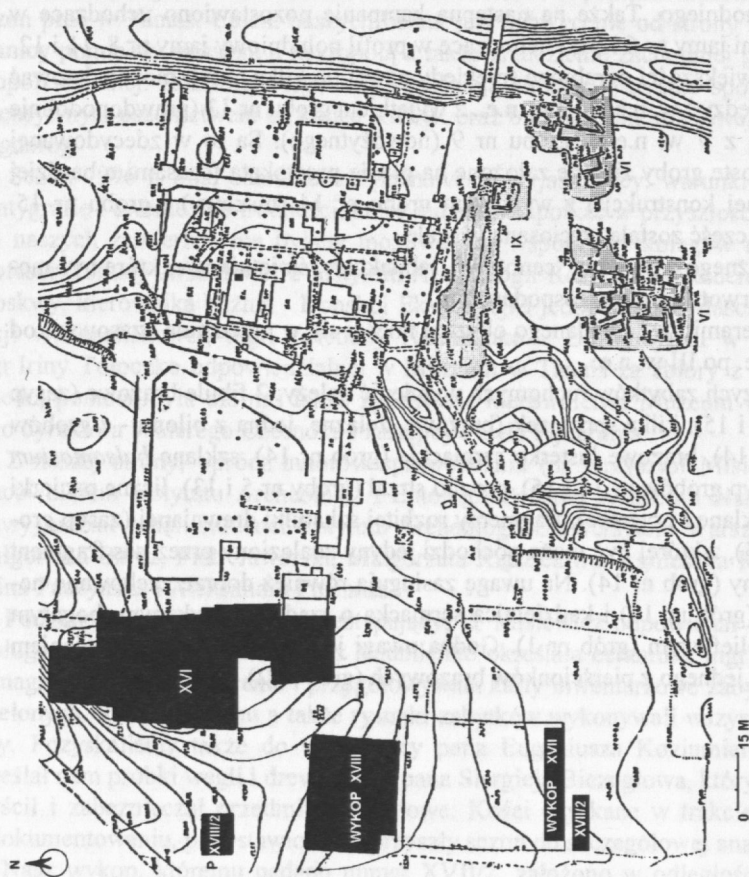
Materiał ceramiczny z badanego obszaru mieści się w przedziale czasowym od III - II w. p.n.e. po III w. n.e.

Z ciekawszych zabytków ruchomych wymienić należy: 2 fibule brązowe (zasyp grobów nr 14 i 15), kilka sprzączek (brązowe, żelazne, jedna z bilonu - z grobów nr: 5, 12, 13, 14), brązowe lustro sarmackie (grób nr 14), szklane *balsamarium* rzymskie (zasyp grobów nr 14 i 15), grociaki strzał (groby nr 5 i 13), liczne paciorki (kamienne, szklane i brązowe), fragmenty rozbitej szkatułki drewnianej (zasyp grobów nr 14 i 15), z której być może pochodzi jedyny znaleziony przez nas fragment złotej okładziny (grób nr 14). Na uwagę zasługują również dobrze zachowane nożyce żelazne (grób nr 14) i kadzielnica sarmacka o rzadko spotykanym, bogatym ornamencie reliefowym (grób nr 1). Godna uwagi jest zdobiona przedstawieniem Satyra gemma jednego z pierścionków brązowych (grób nr 2).

Ilustracje:

Fig. 1. Tanais. Plan zachodniej części nekropoli ziemnej. Rys. K. Misiewicz.

Fig. 2. Tanais. Wykop XVII – 2. Rys. K. Misiewicz.

WYK. KRZYSZTOF MISIEWICZ

TANAIS

PLAN ZACHODNIEJ CZĘŚCI NEKROPOLI ZIEMNEJ

ANTYCZNE
MIASTO
TANAIS

TANAIS '96 WYKOP XVII-2

0 1 m

WYK. KRZYSZTOF MISIEWICZ

STAJNIA

